

МАРИА ДОНЕВСКА

ВОЛОНТЕРИТЕ ВО СОЦИЈАЛНАТА РАБОТА

Основни поими и социодемографски карактеристики

Во општествениот живот постојат подрачја во кои со векови во работата паралелно се вклучуваат стручно подготвени лица и доброволци.¹⁾ Доброволната работа има многу стара историја на нашата планета.

Волонтерските активности се сретнуваат уште во 500-те години пред нашата ера во Кина и во Грција. Подоцна облиците на волонтерството се присутни во добротворните акции на угледните граѓани и верски заедници и траат сè до денес, трансформирајќи се во специјализирани сервиси и групи на самопомош.

Во последно време будно се разгледува волонтерскиот феномен, пред сè заради новите функции и улоги кои ги добива локалното население во градењето на демократските односи, а во него "социјалните сили" - волонтерите.

Дел од различни човекови активности се однесуваат и за социјалната работа. Дефиницијата на социјалната работа е сложена теоретска задача бидејќи таа истовремено означува поширока општествена активност а носи и назив "посебна професија".

Во активностите на социјалната работа со векови учествуваат и доброволците. Иако тешко се разграничува севкупното волонтерство од волонтерството во социјалната работа, се прави ваква делиминација со цел да се анализира доброволната работа која се извршува само во социјалната област.

Светската литература која се однесува на овој проблем има повеќеметодски карактер. Иако во англосаксонското научно подрачје, од каде што потекнуваат научните извори на волонтеризмот, постојат поголем број студии и посебни списанија посветени на оваа дејност, сепак поголем број од нив имаат информативен карактер. Со еден збор, служат за популаризација на таа дејност.

1. Во овој труд поимот "доброволец" се употребува со исто значење како и поимот "волонтер".

Паралелниот начин на дејствување на професионалците и доброволците во областа на социјалната заштита, секогаш била поздравувана од целокупното општество, но сепак претставува спорна точка во односите помеѓу двата партнери. И порано, а и денес постојат мислења дека во социјалната работа која има сложена професионална задача, непрофесионалните лица не се во состојба да се вклучат, особено во услови кога современиот човек бара од нив брз, стручен и ефикасен совет за да ги реши своите проблеми.

На ваквите размислувања им се спротиставуваат застапниците на мислењето дека доброволната активност не им служи само на луѓето за кои е наменета, туку пошироко влијае врз самите волонтери во задоволувањето на нивните потреби и во хуманизација на човечките односи. За постоење на волонтерството се нагласуваат следниве адути:

- волонтерите внесуваат нови сознанија во особено конзервативните ставови на професионалците;

- волонтерите успешно ја анимираат заедницата и се поефикасни во остварувањето на врските со другите институции;

- волонтерството ги намалува трошоците што ги издвојува државата за реализација на социјалните програми и социјалните акции.

Застанувајќи на становиште дека доброволната активност во социјалната работа треба да постои, се смета дека во државните социјални институции, пред сè во центрите за социјална работа, можат да работат доброволните соработници вклучувајќи се во санирањето на социјалните проблеми. Истовремено и приватните волонтерски сервиси, како и групи за самопомош и хуманитарните организации треба да работат на самостоен начин. Преголемата интервенција во нивните залагања ја губи смислата за нивното постоење.

Сите истражувања во високоразвиените и некои други земји укажуваат дека вкупниот број волонтери се зголемува (ангажирани и во други активности освен социјална). Во 1965 во САД биле регистрирани 2,2 милиони волонтери, а во 1981 година дури 8,4 милиони. (Encik.of Social Work, 1987., с. 841). Во Јапонија исто така од година до година бројот на волонтерите се зголемува (од 160 илјади во 1984 до 3,9 милиони во 1989 година). Во Кралството Јордан, земја каде што доброволната работа достигнува свој највисок развој, бројот на доброволните соработници изнесува околу 2,06% од целокупната популација и тие работат во разни области и институции на социјалната заштита (Report,1992).

Според истражувањата на познатиот Галупов институт во социјалната заштита во САД работат околу 2,5 милиони волонтери, при што бројот на волонтерите од бела раса осцилирал помеѓу 54-55%, додека пак од црната раса помеѓу 41-39%, значи со тенденција на намалување (Encik.of Social Work,1987,с.843).

Сè поголемата присутност на волонтерите во општествениот живот и нивното паралелно делување во социјалните активности предизвикуваат потреба за стручна и научна анализа на волонтерскиот феномен.

1. Основни поими поврзани со волонтеризмот

Теоретските, историските и практичните основи на доброволната работа потекнуваат од Америка, Канада и Англија.

Развојот на доброволната работа во другите земји се потпира врз научни темели кои се изградени во САД. Затоа, формулацијата и потеклото на основните поими поврзани со доброволната работа имаат иста конотација во сите земји. Анализирајќи ја странската и домашната литература (вклучувајќи ја и југословенската пред 1991), се сретнуваме со следните поими поврзани со оваа дејност:

- Волонтеризмот како движење;
- Доброволни организации;
- Волонтер-доброволен соработник.

Во истиот дијапазон на поими влегуваат и поимите: филантропија, активисти, групи на самопомош (натурална и заедничка), кои заради ограничените рамки на овој труд ќе бидат разгледувани во друга прилика.

Зборот "волонтер" (француски: *volontaire* , латински: *volontaris*) означува некого кој служи доброволно и бесплатно (Вујаклија М., 1975).

Доброволната работа во минатото била присутна како соседска помош, а и во активностите на верските заедници и тоа се смета како најстара форма на социјална работа.

Најголем пораст на доброволната активност се јавува во моментот кога настанува оформување на професија-социјален работник, значи приближно при крајот на XIX век.

Мошне сложена задача претставува проблемот за посебна карактеристика на волонтерите активни во социјалната заштита бидејќи волонтерските активности се однесуваат и за друга дејност. Затоа, при дефинирањето не може да се избегне воопштување, кое се однесува за сите волонтери.

1.1. Волонтеризмот како движење

Волонтеризмот како движење опфаќа широк спектар на активности. Активностите од различни области се доказ дека волонтерската дејност е сестрана и без разлика на ризикот и одговорноста што ја носи секоја од нив, тие се целосно прифатени од страна на самите волонтери.

Во светот постои широко развиена мрежа на волонтери кои секако не се препуштени сами на себеси, туку постојат голем број организации кои се грижат за волонтерите и волонтерството. Меѓу најпознатите во САД спаѓаат: "Национален волонтерски центар" создаден во 1979 година, а во 1980 година "Асоцијација на волонтери администратори". Покрај овие постојат и други национални организации кои се грижат за одредени состави или членства на волонтерите. Такви се на пример: "Асоцијација на јуниорски легионери", "Национален совет на еврејските жени", "Црковно одделение на жените" и слично.

Најголемата група на национални волонтерски организации се оние кои постигнуваат остварување на програмата со употреба на волонтери. Во САД се на пример: "Црвениот крст", "Обединет пат на Америка", "Млади мажи и млади жени", "Големи браќа и сестри" и други (Encik. of Social Work, 1987). На истиот начин дејствуваат големи волонтерски организации во другите земји како на пример: во Јапонија, Кралството Јордан, Англија или Полска.

1.2. Волонтерски организации

Волонтерските организации се дефинирани како непрофитни, невладини организации за социјална служба кои директно или индиректно им помагаат на другите. Можеме да ги поделиме на пет категории:

- организации чија главна функција е помагање на своите членови како што се социјалните здруженија;
- религиозни организации;
- фондовни организации, вклучувајќи фондации како што се "Обединет пат" и религиозни заедници како "Каритас" и "Еврејската заедница";
- организации кои обезбедуваат добротворни или образовни услови, создадени во основа за помош на другите, а не единствено за членовите на организацијата. Во овој вид организации влегуваат групи на самопомош и приватни, независни дарители на социјална помош;
- државни служби за непрофитни цели.

Од социолошка гледна точка волонтерските организации исполнуваат неколку функции. Пред сè, тие дејствуваат како противдејство во оттуѓените односи на луѓето. Благодарейќи на волонтерската активност во урбаните средини се анимираат различни видови акции кои успешно ги обединуваат локалните средини предизвикувајќи чувство на заедништво на луѓето.

Втората функција се состои во тоа што волонтерските организации даваат можност за изразување на потребите и социјалните вредности кои им се својствени на донаторите. Преку активноста на волонтерските организации индивидуалните и групните идеи можат да дојдат до израз и потполно остварување.

Волонтерските организации ги споделуваат обврските со владините институции при задоволување на социјалните потреби на луѓето, а исто така вршат социјална контрола во поглед на откривањето и санирањето на различните општествени појави. Се смета дека волонтерските организации повеќе придонесуваат во давањето хумани услуги од државните институции. Многу често социјалните тензии се намалуваат благодарение на нивното постоење.

Stone J.M. волонтерските сервиси во чии активности учествуваат волонтери ги дели на:

- директни сервиси, каде што доброволците работат "лице во лице" со луѓе на индивидуален или групен план (група волонтери). Овој вид работа е

присутен во САД, Јапонија и Англија, каде што во доброволните активности многу често се вклучуваат и скаутите (извидниците);

- индиректни сервиси, каде што волонтерите немаат директен контакт со странките. Доброволците во овие сервиси спремаат храна, подготвуваат потребни аудиовизуелни средства, собираат и преправаат облека, разнесуваат различни предмети на странките (Stone J.M.,1982). Додека Хасенфелд Ј (Hasenfeld J.,1983,с.5-11) сите сервиси ги дели според критериумот на социјалните проблеми кои ги разликува, како и според начинот на нивното решавање. Треба да се напомене дека поделбата на сервисите е зависна од третманот кој се применува во процесот на работата со странките:

- промена од лоша кон добра состојба (болест, старост, акутна состојба);

- советување и поддршка во ситуација која не може да се промени (постојана деформација, хендикепираност);

- социјална и спихолошка терапија кога се работи за промена на личноста на странката или одредени нејзини ставови.

Се поставува прашањето: дали во ваквите сервиси можат да работат волонтери? Авторот смета дека можат, но со претходна подготовка. Според нашето размислување, само одредени активности можат да им се доделат на доброволците. Дискутабилни се секако социјалната и психолошката терапија, како вид активност предвидена за волонтерите.

1.3. Волонтер - доброволен соработник

Во речиси секоја дефиниција за доброволниот соработник во светската и во домашната литература преовладуваат настојувања доброволната работа да се карактеризира со следниве обележја:

- тежнеење да се постигнат заеднички цели за поединецот или групата;

- да не се бара соодветен паричен или материјален надоместок.

Во "Речникот за социјална работа" се сретнува следната дефиниција за волонтерите: "Волонтер е лице кое се нуди да служи со негов или нејзин слободен избор, обично без финансиски надоместок" (Barker L., 1987)

Во американската книга "Волонтерот и локалните организации" (Routh T.,1972,с.3-16) волонтер значи "индивидуа со длабоки чувства за потребите на луѓето, кој по сопствена волја работи за да ги задоволи потребите на луѓето. Тој го прави подобар животот на луѓето без никакви финансиски компензации. Тој придонесува за општеството".

Во основа на сите дефиниции се присутни три елементи: поопштествување на доброволната работа, остварување заеднички цели и отсуство на материјален надоместок. Некои автори дополнително нагласуваат дека тоа е дејност која се засновува врз сопствена одлука (Мартиновиќ М., 1987). Г.Каќански-Удовиќ (1984) разгледувајќи го општественото значење на доброволната работа во социјалната заштита дава една описна дефиниција во која освен горенагласените елементи додава:

- доброволната работа не е поврзана со личната професија, но е организирана од страна на одговорни општествени фактори;

- работа на која имаат право сите граѓани (без разлика на семеен, здравствен, социо-економски статус);

- односот помеѓу објектите (доброволци) и субјектите (странки) е заснован како помеѓу рамноправни партнери.

Може да се забележи дека доброволната работа не мора да биде поврзана со личната професија на волонтерите. Во некои земји постојат таканаречени специјализирани доброволни соработници: волонтер -бивш доктор или социјален работник, кој својата доброволна работа ја врши во поврзување со знаења, умешности и искуства од својата професија. Меѓутоа дискутабилна е констатацијата на Г. Каќански-Удовиќ дека право на волонтерство имаат луѓето без оглед на нивната здравствена состојба.

Дарвил Г. (Darvill G.,) и Мундај Б. (Munday B.) кон горенаведените карактеристики ги додаваат:

- доброволецот дава директна услуга;

- доброволецот не е во сродство со корисникот (на тој начин се исклучува однос: мајка-ќерка);

- дава услуга според шемата на одредена приватна или општествена институција.

Шкурла Р. (1986) анализирајќи ја социјалната работа, смета дека самиот поим "доброволец" е погрешен. Во моментот кога сме насочени кон добра работа, корисна цел, нашата активност е насочена кон нешто добро. Затоа - констатира авторот, подобро и поедноставно е ваквата работа да се нарече: добротворна работа (charity work) или добротворна работа. Лично сметаме дека забелешките имаат повеќе лингвистички карактер, бидејќи поимот волонтер е силно вграден во научната мисла на социјалната работа и пошироко, а исто така и разбирливо звучи во секојдневниот разговор.

Авторите на книгата "Volunteer Training and Development" Станел А.К. (Stanel A.K.) и Фениј Н.М. (Feeney N.M.) (1976) разликуваат пет димензии на поимот доброволец

- Волонтерот не е вработен. Тој сам ќе одлучува колку време ќе ѝ посвети на својата доброволна работа;

- Волонтерите не примаат никаков паричен надоместок. Постојат само некои бенефиции кои се добиваат благодарение на таа активност, на пример: превоз, храна, учество во семинари итн;

- Волонтерската работа е ограничена на одредени активности. Волонтерот не може да ги извршува сите активности исто како професионалецот. Затоа одговорноста на волонтерот има поинаков карактер;

- Одредена група волонтери кои дејствуваат во одредени активности, мораат да имаат подготовка;

- Во некои активности (во локална заедница, културна активност) има волонтери членови и работници. Едните се вклучуваат одвреме навреме во волонтерските активности, другите постојано работат.

Полските автори (Лепалчик И., Маринович Е., Донева М., 1980) нагласуваат дека работата на волонтерите е поврзана и координирана со активностите на институциите и организациите. Покрај тоа, волонтерот не добива никакво овластување за својата активност. Работата на волонтерите има сервисен карактер. Волонтерот има само авторитет благодарение на својата личност, не поседува престиж бидејќи не претставува ни една институција.

Треба да се забележи дека во сите дефиниции ретко е почитувана научна прецизност. Анализата која е направена преку разгледувањето на постојната литература, дозволува во дефиницијата за волонтерот да се воведат следните елементи:

- работење без финансиски надоместок;
- работење без овластување, или само делумно овластување;
- постигнување одредени цели за поединец или група;
- работење со сопствена одлука врз основа на сопствениот авторитет;
- извршување одредени активности подолго време;
- волонтерот не е во сродство со странката.

Од сето горенаведено може да се даде следната дефиниција за волонтерот. "Волонтерот е лице кое работејќи врз сопствена одлука без финансиски надоместок и општествено овластување, извршува подолго време одредена активност постигнувајќи одредени цели за поединецот (со кој не е во сродство), групата или пошироката заедница.

2. Социјалниот статус на волонтерите

Иако волонтерското движење опфаќа голем број луѓе кои работат низ светот, нема голем број истражувања направени врз таа популација. Се чини дека би требало да се знае за основните карактеристики на доброволците и од научна и од практична потреба. Пред сè, во однос на оваа популација треба да се запрашаме каква е социјалната положба на нејзините застапници, гледана преку различни индикатори.

Од многубројните постојни дефиниции за статусот или социјалната положба се служиме со дефиницијата од М.Обертковиќ (1973). Според неа "статус е место во одредениот социјален систем кој се состои во извршување на одредени активности или извршување на одредени функции, а исто така и исполнување на одредени задачи со кои се поврзани одредени облици на однесување".

Речиси во сите истражувања најголемата група-помеѓу доброволците се пензионерите. Се забележува дека тие извршувајќи ја волонтерската работа сакаат да го зачуваат своето ментално здравје и успешно да го организираат своето слободно време. Во 60-те години во нашиов век, кој е период на најпросперитетните години, во САД и

Западноевропските земји како волонтери се јавувале и студенти. Порано тоа не било карактеристична појава. Според најновите истражувања во Јапонија помеѓу волонтерите најголем број се сепак домаќинки (47,7%), пензионерите се на второ место (12,7%), а потоа следуваат: работници (11,2%), вработени во приватниот сектор (4,4%), студенти (3,8%) и други. (Report, 1992, Japan).

Во Кралството Јордан најчесто волонтерските соработници се богати бизнисмени, а потоа и останатите граѓани кои сакаат да дадат придонес во социјалниот напредок на Јордан.

Во САД во доброволната работа почесто учествуваат побогатите граѓани од бела раса на населението. Во сите земји најголемо учество во волонтерската работа има средната општествена класа. Студиите покажуваат дека особено слабо се вклучени работниците.

Што се однесува до возраста на волонтерите, интересно е дека во таа дејност најчесто се застапени релативно млади и релативно стари лица, а помалку луѓе на средна возраст. Според анкетата спроведена преку "Европскиот совет за надзор на развојот на доброволната работа во областа на социјалната заштита" во 1977 година, во Западна Европа волонтерите се жени од 40 до 70 години или мажи над 55 години. Младите кои учествуваат во волонтерството се застапени со 10 - 15% и се на возраст од 18 до 30 години (Каќански Г, 1981).

Јапонските истражувања покажуваат дека во групата на индивидуални волонтери 11,3% имаат од 20 до 30, 60,2% од 40 до 60 и 23,0% над 60 години (Report, 1992-Japan).

Според полските истражувања спроведени врз група од 770 волонтери, доброволни соработници најчесто се мажи (58,3%). Од нив повеќето работат на село, додека жените се поприсутни во волонтерската активност во градот. Поголем број волонтери се луѓе во брак (90,8%), а 81,2% од нив имаат деца (Pudelko T., 1986). Истите полски истражувања покажуваат дека волонтерите се со следниот вид образование: основно-54,2%, средно-4,3%, високо-2,2%, занаетчиско и друго -25,8%. Својата материјална состојба волонтерите ја оценуваат како позитивна (44,8%), при што подобро се ситуирани волонтерите од градовите.

Од истражувањето се потврдува забелешката на познатиот полски социолог Ј.Шчепански, кој вели дека: професијата и функцијата во професијата покажуваат позитивна корелација со општествената активност која е извршувана како трансформација на ставови и услови на животот во одредени средини" (Szczepanski J., 1960, с.205). Волонтерите се истовремено членови на различни политички, општествени и хуманитарни организации. Јапонските истражувања укажуваат дека во 42,1% случаи сопствениците на големите корпорации и компании се заинтересирани нивните работници да учествуваат во волонтерската работа (Repoort, Japan 1992).

Во литературата наоѓаме интересни дескриптивни "идеални моистри на волонтерите, една американска и една полска". Мансер Г.(Manser G.) вели дека типичниот американски волонтер е "омажена бела жена помеѓу 25-44 години, со високо образование и со примања на повисоко ниво" (Encik.of Social Work,s.543). Во Полска доброволец е најчесто жена на средни години со средно, често основно образование, во брачна состојба, професионално активна (како службеничка). Ваква карактеристика е типична за градот, додека во селото се присутни луѓе со основно образование, земјоделци. Многу ретко тоа се осамени луѓе (Magunowicz E,1987, стр.30)

Констатирајќи може да се каже дека според сите постојни информации социјалниот статус на волонтерите е просечен со тенденција кон повисок во смисла на нивно социјално потекло и социјален стандард.

3. Волонтерот како "социјална сила" (Social Forces)

Поимот социјални или општествени сили се употребува во различни науки: во антропологијата, во филозофијата, во историјата, социологијата и педагогијата. Понекогаш со цел да се презентира истиот обем на поимот "социјални сили" се употребуваат формулации: групни активности, општествени движења, универзални промени (Wawruniuk S., 1990,c.54) Секогаш поимот општествени сили функционира во контекстот со три сфаќања: како поим преку кој се отсликува воспитниот механизам во функционирањето на општеството, како синоним на воспитниот процес каде што самото воспитание е посматрано како општествена сила која го определува општествениот поредок и како услов за ефикасноста на воспитанието каде што општествените сили се споредуваат со активниот став на воспитаникот кој ја менува својата средина и ја обликува во нова форма.

За социологијата на воспитанието и социјалната педагогија поимот општествени сили е интегрален елемент во нивните теоретски и методолошки заложби. Поимот човечки сили (поединечни или заеднички) може да се однесува на макро и микроструктура. Сепак, будењето на човечките сили, ослободувањето и стимулацијата се одвиваат пред сè во мали неформални групи кои се формираат во формалните, макро и микрозаедници.

"Поединечните сили - тоа се носителите (лидерите) на јавното мислење на средината, реализатори на заеднички желби, челници на заедничката активност, промотори на новоостварените потреби кои побргу од другите ги асимилираат вредностите на културата, кои ја активираат својата околина". Додека "заеднички сили - тоа се динамичките, општествени групи, примерни установи, успешни институции општествени движења" /Kaminski A., 1978,c.27-30/.

Дали доброволците претставуваат ваков вид "општествена сила"?

Се чини дека токму тие се нивните вистински застапници, бидејќи за да се преобрази средината мора да се динамизираат иманентните човечки сили кои постојат во секоја средина. Најчесто силите ги сочинуваат носителите

на професиите: просветни работници, доктори, социјални работници, здравствени работници, пензионери и студенти. Ако се претпостави дека сите луѓе дејствуваат како "социјални сили" тие истовремено и имаат влијание врз учениците, младината, социјалните случаи, а исто така и врз нивните семејства. Тогаш локалната средина ќе прерасне во вистинска воспитна средина. Воспитание е меѓу другото и учење за животот во средината, запознавање со појавите и процесите кои се присутни во неа. Во една локална средина живеат луѓе од различна возраст. Освен организирање на нивната активност може да се развива и активност помеѓу младите и возрасните лица. Сепак целата активност ќе биде ефикасна кога ќе се земат во обзир следните претпоставки:

- промената во заедницата мора да се одвива преку социјалните сили присутни во самата заедница;
- активното учество на луѓето, пред сè на доброволците е свидетелство за автентичноста на таа работа;
- програмата на општествените активности мора да биде поврзана со потребите и можностите на луѓето кои живеат во таа средина.

4. Средината во која дејствува волонтерот

Видот на средината во која дејствува волонтерот: градска, селска, поразвиена или неразвиена и слично е еден од најважните услови за неговата активност. Едни проблеми се присутни во традиционалното село каде што сите се познаваат, други во голем град каде што е карактеристично оттуѓувањето на луѓето. Селскиот волонтер е практично сам со проблемите кои треба да ги реши и сè зависи од него. Тој во поголем степен треба да се дружи со луѓето, мора да наоѓа социјални сили, мора да поседува социјална умешност во работата.

Други проблеми се присутни во градската средина. Таму животот тече анонимно, заедничката кохезија помеѓу соседите е намалена и тоа ги спречува правилните односи помеѓу жителите. Работата на доброволците во поголемите населени места е попречена преку:

- непознавање на овој вид дејствување, за разлика од селото каде што сите го познаваат волонтерот;
- атмосфера на оттуѓеност која ги спречува активностите на волонтерот;
- работка со социјалните институции полна со бирократизам и компликации;
- потребите и проблемите во градското население се покомплицирани и повеќе сложени.

Како што ни е познато, средината многу влијае врз настанувањето на социјалните проблеми, средината исто така го условува и изборот на методите преку кои се дејствува. Во санирањето на проблемите во традиционалната средина полесно се применува методот на работење во случај и организирање локална заедница (методи на социјална работа), додека во поголеми средини се поприсутни техники со групно работење.

Волонтерството во селските подрачја е многу слабо анализирано во литературата. Стојак Р. (1988) заклучува дека на подрачјето на Југославија (до распаѓањето во 1991), а и воопшто во светски рамки не само на волонтерството, туку и на целокупната социјална работа на село им е посветено многу малку внимание.

Во Југославија до 1991 а и во Македонија, доброволната работа во социјалната заштита се одвива во три главни институции: општествено-хуманитарни организации, центри за социјална работа и во месните заедници. Сите наведени институции заеднички соработувале и таа соработка конкретно се одвивала на просторите во месните заедници. Во нив биле формирани комисии за социјални прашања и комисии за социо-хуманитарни активности. Денес забележуваме застој на овие активности.

Меѓутоа, многу аргументи покажуваат дека квалитетното работење на социјалните установи мора да биде засилено со доброволните соработници. Да употребиме еден од нив: Според стандардите изградени од страна на Републичкиот завод за унапредување на социјалните дејности во Македонија, на еден социјален работник му припаѓаат од 8 до 12 илјади жители. Соодветно на гореизнесеното, на пример во Полска во 1969 на еден теренски доброволен работник му припаѓале по 888 лица а во поранешната Чехословачка во истата година по 4 илјади жители /Marunowicz E., 1987/.

Заклучок

На волонтерскиот феномен може да се гледа од различни аспекти.

Во овој труд вниманието е концентрирано врз социодемографските карактеристики. Исто така е направен обид за дефинирање на основните поими за доброволната активност.

Анализата на научната и стручната литература покажува дека гледано од психолошки и педагошки аспекти на волонтерската активност, исто така има доста пропусти а понекогаш крајно различни погледи. Истовремено сите истражувања покажуваат дека вкупниот број волонтери (заедно со ангажираните и во другите активности) постојано се зголемува, а во самото волонтерско движење се забележува еден вид еволуција од класична доброволна работа кон движења на самопомош каде што волонтерот делумно ги задоволува своите потреби и интереси.

Долгата историја на волонтерството, еволуцијата на формите и начините на дејствување, покажува дека доброволците се сериозни партнери на професионалните лица во задоволувањето на потребите на населението. Токму поради тоа е потребна научна анализа на таа просоцијално ориентирана популација.

ЛИТЕРАТУРА

1. Barker R., L., The Social Work Dictionary, National Association of Social Workers, Silver Spring, Maryland, 1987.
2. Вујаклија М., Лексикон страних речи и израза, Београд, 1975.
3. Darvill G., Munday B., Profesionalism and voluntarism in Social Welfare Changing Role and Funcions, /Bo:/ Volontarism and Social Work Practice, Lanham, 1984.
4. Enciklopedia of Social Work, National Association of Soc al Workers, Silver Spring, Maryland, 1987.
5. Kaminski A., Pojecie sil lundzikch, "Czlowiek w pracy i w oseedlu", Biuletyn TWWP, Warszawa, 1987.
6. Каћански-Удовић Г., Добровољан рад у социјалном раду, "Социјална политика", Београд, 11-12/1981.
7. Lepalczuk I., Marynowicz E., Donevska M., Dzialalnosc wychowawcom w miejscu zamieszakania / Bo:/ Pedagogika opiekuncza, Lodz, 1980.
8. Marynowicz E., Dzialalnosc wychowawcza terenowego opiekona sroiecznego Acta Universitas Lodziensis, Lodz, 1987.
9. Мартиновић М., Знанствене основе социјалног рада, Народне новине, Загреб, 1987.
10. Обертковић М., Деца без родитељског старања, Београд, 1973.
11. Pudelko T., Oriekonowie sroieczni. Wuzorzes i rzeczuwistosc, UL, Lodz, 1988.
12. Rout T., A., The Volunteer and Community Agencies, Sprngfield, Illinois 1972.
13. Report, Voluntary Organizations in Japan, Tokyo, 1992.
14. Report, Voluntary Organizatioins in Aman, Aman, 1992.
15. Szczepanski J., Wykształcenie a pozysja sroieczna inteligencji, Lodz, 1968.
16. Stone J., Now to Volonteer in Social Service Agencies, Illinois, 1982.
17. Stanel A., K., Feene H., M., Volunteer Training and Development, The Seary Press, New York, 1976.
18. Шкурла р., Добровољни рад као саставни део социјалне политике. "Социјална политика", 2/1986. Београд.
19. Стојак Р., Футуристички погледи на социјални рад, "Социјална политика", 5/1988, Београд.
20. Nasenfeld J., Human Service organizations, Prentice Hall, New Jersey, 1983.

Maria DONEVSKA

**THE VOLUNTARY ACTIVITY OF A PRO-SOCIAL
HUMAN ACTIVITY**

(Summary)

The voluntary activity is an interesting type of a pro-social human activity, and it also represents a highly complex and interdisciplinary scientific problem.

It considers within itself the social, pedagogical, legal and other aspects which complement each other and interweave.

In this paper the voluntary population is discussed from the aspect of sociodemographic features.

Beside this on the basis of the existing literature an attempt has been made to define the fundamental concepts related to voluntarism.